

3. Kononets N., Zhamardiy V., Nestulya O., Nestulya S., Tsina V., Petrenko L., Nikolashyna T., Ilchenko O., Polyakova-Lahoda M., Borodai E. Examining the Fundamental Elements of Physical and Health-Enhancing Educational Activity of Student in Distance Learning. *Journal of Research in Medical and Dental Science*, 2021, Volume 9, Issue 7, Page No: 419-424.

ПЕТРИКІВСЬКИЙ РОЗПИС ЯК СИМВОЛ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ

Буряк А. О.
(Полтава, Україна)

Людина за своєю природою – митець. Усе, що її оточує і до чого торкаються її руки, вона намагається зробити прекрасним. Подивіться навкруги: там, де виникає краса і гармонія, – починається мистецтво.

Своєрідним символом – візитівкою українського мистецтва став петриківський розпис, або «петриківка» (назва походить від селища Петриківка, що на Дніпропетровщині, де сформувався цей вид народного декоративного малярства). Побутові речі з візерунками в стилі «петриківки» збереглися з XVII ст.! Петриківський розпис було внесено до Списку нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО (2013).

Етапи становлення петриківського розпису досліджували науковці Б. Бутник-Сіверський, Н. Глухенька, Т. Кара-Васильєва [2].

Петриківський розпис увиразнюють такі прийоми розташування елементів, що укладаються в архаїчні («дерево життя», «бігунець»), натурні («букет», «вазон», «s-подібна гілочка», «кущ»), побутові («килимок», «віночок») форми. Їх зображенню властива симетрія (осьова, дзеркальна, діагональна та ін.), пропорційність, масштабність мотивів у центрі та поступове їх зменшення до країв, що створює своєрідний ефект реалій природи. Серед найпоширеніших елементів – «калина», «цибулька», «ромашка», «жоржина», «кучерявка», «листок» та ін.

Зображення схематичних птахів (павичів, грифонів, фазанів), дерево життя з птахами, спіралі, диски, що обертаються, хрести в колі, зигзаги, розетки, рослинні орнаменти, напівовали, різного роду сузір'я – символіка ще від первісних часів. На стінах в основному малювали «древо життя» з птахами і глечиком, з якого росте кущ, що має назву «вазон», часто малювались шлюбні символи – виноград і райські птахи.

Смислові ознаки народного розпису є частиною фольклорно-образного розуміння дійсності, природи, космологічних уявлень народу. Тобто розпис виконував роль своєрідного оживлення, пов'язувався з життєтворчими силами природи, тому основні елементи символіки відтворювали народні знання і уявлення.

Подібні мотиви М. Станкевич відносить до подвійних структур, що, на його думку, уособлюють замкнену єдність двох, що втілюють безпечність, спокій чи виступають як бінарні опозиції [5, с. 16]. До двочастинних елементів, поєднаних симетрією обертання, можна віднести поширену в петриківському розписі s-подібну композиційну схему, яка генетично 104 може сходити до трипільських s-подібних дуг. «Калину» зображують іманентною природній – кетяг ягід, який створюють відтиском пучки пальця. Часто у розписах калина символізує жіноче начало, дівочу вроду, чистоту, Україну. Найваріативнішим елементом є «квітка», її форма буває уподібнена ромашці. Складнішу форму квітки створюють кількома мазками, що іноді за формою нагадують «цибульку». Розмаїту інтерпретацію має «кучерявка», яку утворюють дві великих нижніх, діаметрально протилежних пелюстки та ряд менших, розташованих зверху за формою дуги. «Листок» моделюють проведенням одного довгого мазка та коротших, під кутом до нього, або суцільною плямою, в якій виділяють прожилки продряпуванням чи фарбою. Особливістю петриківських орнаментів є дрібнички-пітушинки, які Ю. Смолій називає терміном «мілоч» [4, с. 119]. «Пітушинка» – додатковий декоративний елемент – дрібні травинки, квіточки, різноманітні «пуп'янки», ягідки, бутончики, колосочки та інші дрібні деталі, які розміщені навколо основних елементів чи вздовж стебла у композиціях і є засобом збагачення малюнка. «Пітушинки» наявні у творах корифеїв, які утверджували традиції – Т. Пати 1929–1930 років, Н. Білокінь, В. Вовка 1936 року. Окремі зразки репродуковані в книзі Є. Берченко [1], таблиці з «окремими мотивами на папері» виконані майстриною Т. Патою (не підписані, але авторка впізнала їх, оскільки виконувала на замовлення ученої, про що писала Н. Глухенька) зі с. Петриківка. Зображення пітушин підпорядковуються загальному ритму і композиції. Про значну деталізацію і натуралістичність петриківських мотивів, як характерних рис цього розпису говорили О. Найден [3, с. 151].

Петриківського розпис як символ та складової культурної спадщини України, що вирізняється унікальною образною мовою, являє собою засвоєння етнокультурного досвіду, його передачі наступним поколінням є важливим процесом. Етнодизайн привносить у життя українців художній, естетичний, культурний сенс, означає простір самоідентифікації.

Список використаних джерел:

1. Берченко Є. В. Настінне малювання українських хат та господарських будівель при них. Зошит 1. Дніпропетровщини. Харків–Київ : Держвидав України, 1930. 41 с.
2. Кара-Васильєва Т. Станкове малювання. *Історія декоративного мистецтва України* : у 5 т. Т. 4: Народне мистецтво та художні промисли ХХ століття / [голов. ред. Г. Скрипник] ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ, 2011. 512 с.

3. Найден О. С. Орнамент українського народного розпису: витоки, традиції, еволюція. Київ : Наукова думка, 1989. 130 с.

4. Смолій Ю. О. Хатне малювання Петриківки другої половини XIX – першої половини XX століття (витоки, еволюція, художні особливості) : Дис. канд. мистецтвознав.: 17.00.06 ; Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Київ, 2011. 183 с.

5. Станкевич М. Семіотика та семантика візуальної мови народного мистецтва. *Мистецтвознавство* : зб. наук. пр. Львів, 2007. Ч. 2. С. 9–20.

РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ХУДОЖНИКА РОЗМАЛЮВАННЯ ПО ДЕРЕВУ ЗАСОБАМИ ПЕТРИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ

Буряк А. О., Бабенко І. В.
(Полтава, Україна)

Основою модернізації сучасної професійно-технічної освіти є компетентнісний підхід, спрямований на вдосконалення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників мистецьких професій. У цьому підході «закладається ідеологія мистецької освіти, основою якої є сучасні вимоги до ринку праці, зміна соціального замовлення на рівень готовності випускника до виконання основних виробничих функцій та можливість самореалізації особистості через професійну діяльність» [3, с. 11]. Отже, актуальність запровадження компетентнісного підходу саме до мистецької освіти зумовлена потребами суспільства, котре вимагає підготовки якісного високопрофесійного кваліфікованого робітника, здатного максимально реалізувати себе у професійній діяльності, адаптуватися до швидкозмінних умов, планувати власне професійне зростання, бути мобільним.

У вітчизняній та зарубіжній науці проблемами професійної компетентності, зокрема, опікуються С. Гончаренко, Н. Ничкало (визначення поняття «компетентність»), А. Ангеловський, В. Байденко, І. Зимня, Л. Оружа, В. Петрук, Дж. Равен, С. Шишов, В. Ягупов (розуміння змісту поняття «професійна компетентність» та визначення основних видів професійної компетентності). Формування професійної компетентності майбутніх фахівців художніх спеціальностей розглянуто у працях І. Безиної, А. Деревецької, Н. Долгих, Н. Комашко, Л. Масол, Н. Стеніної, В. Шакірової та інших науковців. Проте проблема формування професійної компетентності майбутніх художників декоративного розпису не знайшла належного висвітлення у наукових працях.

Важливим завданням освітнього процесу для майбутніх художників розмалювання по дереву, є їхній особистісно-творчий розвиток та набуття професійної компетентності. Та не можна навчитися